

H. Barbócz Ildikó

Satu-karácsony

Adventben jártunk, amikor olvastam egy újságcikket Ózdról, az ott készített fotó-sorozatról, s ez egy kis időre visszarepített a múltba. Azért is érdekelt a téma, mert ebben a városban kezdtem a pályafutásomat. Az Ózdi Kohászati Üzemeket nem lehetett kikerülni, minden ember közvetve vagy közvetlenül kapcsolódott hozzá, nem kellett ahhoz a gyárban dolgozni három műszakban. A folyamatosan termelő üzemben óriás vaskohók tátották mindig éhesen a szájukat, betelhetetlenül és félelmetesen. A föl-fölcsapó, soha ki nem alvó tűznyelvek elviselhetetlen hőséget árasztottak magukból a munkásemberek, a kohászok, az olvasztók felé, akik ezt a meleget nem a családi tűzhely melegéként élték meg nap mint nap, hanem ez volt szó szerint a bőrükön érzett, perzselő iszonyat, néha az életüket is veszélyeztető, kiszipolyozó veszedelem. Mely ugyanakkor a munkát is adta nekik, a kínkeserveket, a piszkosot, mely mégis tisztos szegénységben pergetett életet nyújtott az egész család számára.

Ahogy a belápatfalvi cementgyártól szürreálisan szürke lett a táj évtizedekig, az ózdi kémények alatt vörös por szállt a frissen kitergetett ruhákra, a gyerekek vörös porba rajzolták az el-elhomályosuló napot. Én csak ezeket a vigyázzállásban felsorakozott, füstöt okádó Gyár úti kéményeket ismertem közelebből, az acél-óriások közt futó, tekergő csőkiágásokat. A tövében tanítottam, s a vörös por meg a fojtogató levegő megszokhatatlanul az ott töltött élet részévé vált. Mint ahogy az iskola falain kívül a gyermekek szüleivel, a munkásokkal való találkozás a „gyűjtőn”, a „faluban”, az utcán.

Ezeket az emlékeket tehát a már említett újságcikk hozta felszínre bennem, amely Benkő Imréről szólt, aki 25 éven át fényképezte fekete-fehérben az acélvárost, „fényképezte a munkásokat, a sokat megélt arcokat, a fojtogató, komor, olykor szürreális tereket, az acéllávától fényes üzemcsarnokokat, a műhelyfalakra ragasztott, naptárakból kimetszett álmennőket, a munkáskarácsonyt, ahol egy satuba fogott karácsonyfa körül ünnepeltek a brigádtagok”. A cikkből teljes erővel megragadott ez a többszörös szó szerkezet: „satuba fogott karácsonyfa”. Rögtön meg is alkottam a magam összetett szóváltozatát: satu-karácsony, és napokig ízlelgettem, morzsolgattam ezt a kifejezést. Nem tudtam tőle elszakadni, sőt egyre határozottabban belém fészkelődött, már szinte láttam magam előtt ezt a fát, amely csupasz ágaival, díszítetlenül a pad fölé emelkedett. Távolról beszűrődő piros-sárga tűzkigyók világították, tekeregtek körbe-körbe rajta, a lángos csillag természetszerűen ragyogott a tetején. És mindaz ott csüngött a fán, amit ezek az emberek odaképzelték maguknak az otthoni karácsonyfáról. Egyet nem láttak: az

otthon gyertyát gyújtó kedveseik, gyermekeik szemét, de szívük érezte a pici szorítást, mely a távoli szeretetből sugárzott feléjük. A munkások így is megéreztek talán az angyalok jelenlétét, hallhatták örömteli harsonazenéjüket, s ők maguk is rázendíthettek tétova, dörmögő, csiszolatlan hangjukon: „Mennyből az angyal...”.

És a kohászati üzemek egy félreeső zugában könnyes öröm csillogott akkor a fáradt szemekben, a betlehemi fény egy pillanatra erősebben világított az acélöntő láváinál, az ünneplő munkások közös együttléte mindenkit felmelegített, s ehhez elég volt egy fenyőfa a satuba fogva a maga puritán, zöld egyszerűségében, mely mégis beteljesíthette szentestén a csodát.

(Az írás a következő újságcikk felhasználásával készült: Trencsényi Zoltán: Fekete-fehérben: feketén-fehéren. In: Népszabadság, 2013. december 10.)

